

Инструмент за оценка на капацитета на институциите за адаптация към изменението на климата. Приложение в България.

Дипломна работа

Магистърска програма „Изменения на климата и управление на водите“

Дипломант: Анелия Симеонова Панева

e-mail: anelia_paneva@abv.bg

Резюме

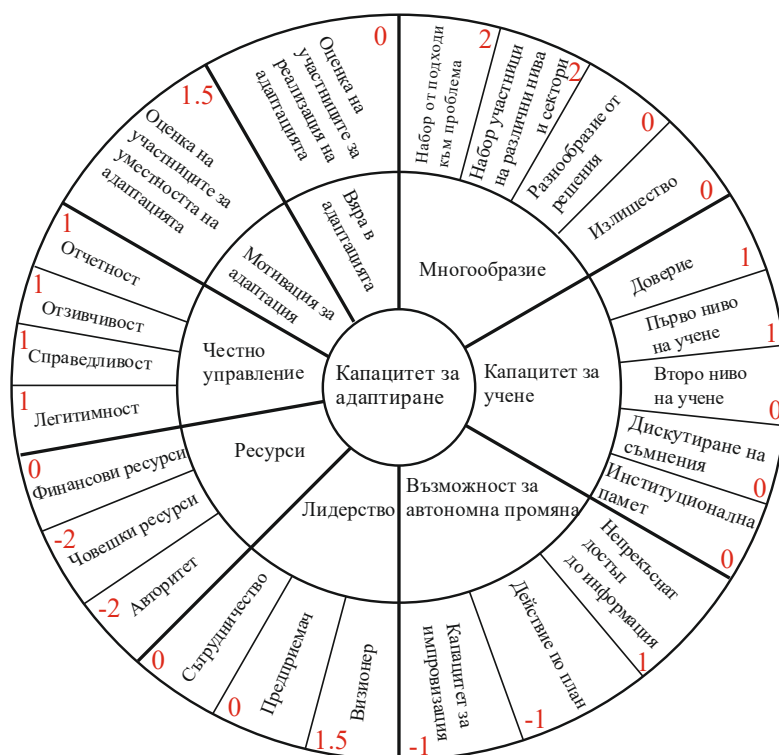
Контекст на изследването. Шестият доклад на Междуправителствения панел за изменение на климата потвърждава неоспоримостта на твърдението, че човешкото влияние е причина за затоплянето на атмосферата, океана, криосферата и биосферата (IPCC AR6). Измененията на климата, причинени от човека, оказват влияние върху честотата и интензивността на редица екстремни метеорологични и климатични явления във всеки регион по света (напр., горещи вълни, обилни валежи, суши и тропически циклони). Очаква се температурата на въздуха за Европа да бъде по-висока от глобалната средна стойност и в тази връзка се подчертава, че е много вероятно регионите на югоизточна и южна Европа да бъдат „горещи точки“ с най-голям брой засегнати сектори и области. България е разположена в един от регионите, за които е характерна „особено уязвимост към климатичните изменения“ породена основно от повишение на температурата и по-голяма честота на екстремните явления, свързани с изменението на климата, като наводнения и засушавания (МС 2019, Национална стратегия за адаптация към изменението на климата 2019-2030). Конкретни прояви на тази уязвимост са нарастването на броя на жертвите и щети от природни бедствия, както и неблагоприятното въздействие върху икономически и обществени сектори, като земеделие, води и здраве (Европейска Агенция за Околна Среда 2021).

Изследователски проблем и метод. На базата на досегашни научни изследвания може да се направи извода, че капацитетът за адаптация към изменението на климата в България следва да бъде въпрос от първостепенно значение. В тази връзка, дипломната работата разглежда подробно един конкретен инструмент за оценка на капацитета в институциите (Adaptive Capacity Wheel) и изследва приложението му в българска среда по отношение на Националната Стратегия за Адаптация към Климатичните Изменения (2019-2030) въз основа на съдържателен анализ.

Терминът за институции тук е използван не в смисъла на организации, а се има предвид системи от правила и процедури за вземане на решения, които водят до социални практики, като напр., формални правителствени политики или неформални обществени модели. Адаптивният капацитет в този смисъл е дефиниран като „присъщите на институциите характеристики, които овластяват социалните участници да отговорят на краткосрочни и дългосрочни въздействия чрез планирани мерки или чрез окуражаване на креативни отговори от страна на обществото предварително или последващо“ (Gupta и др. 2010, стр. 461). Определените характеристики, които насърчават адаптивния капацитет в обществото включват *многообразие, капацитет за учене, възможност за автономна промяна, лидерство, ресурси, честно управление, мотивация за адаптация и вяра в адаптацията*. Тези дименсии формират така нар., „Колело на адаптивния капацитет“ (Grothmann и др. 2013; Gupta и др. 2010) и за всяка една от тях са зададени критерии, по които може да се направи оценка на способността на институциите да стимулират адаптивния капацитет.

Резултати: Литературното търсене по проблематиката в българския контекст показва, че броят на публикациите относно уязвимостта към изменението на климата в България нараства, но все още незначително внимание се обръща върху управленческия аспект на адаптацията и по-специално върху капацитета за адаптация в обществото. Според проучените източници модели за оценка на адаптивния капацитет не са познати и прилагани досега в българска среда.

Експерименталното приложение на инструмента по отношение на Националната стратегия за адаптация към изменението на климата показва неутрален резултат с тенденция към слаб положителен ефект (обща оценка ,0,05', при най-висока комплексна оценка ,2' според точковата система). Докато за някои от елементите е отчетено по-добро представяне в стратегическия документ, като напр., дългосрочна визия и иновативен управленчески подход, други елементи като ресурси и възможност за автономна промяна са оценени с най-нисък резултат. За някои критерии и дименсии не е намерена информация посредством метода на съдържателния анализ, за което са оценени с неутрален резултат ,0'. Напр. дименсията „вяра в адаптацията“ има строго субективен характер, тъй като информация за нея може да бъде набавена само посредством дълбочинни интервюта, в които участниците споделят своите лични убеждения. Съдържателният метод се явява също така недостатъчен за даване на обяснения във връзка със слабото или силно представяне на елементите.

Експериментално приложение на „Колело на Адаптивния капацитет“ по отношение на Националната стратегия за адаптация към изменението на климата (2019-2030) (адаптирано от Gupta и др. 2010; Grothmann и др. 2013) – оценка базирана на точковата схема

Изводи. Предвид определената „особена уязвимост“ към изменението на климата в България възниква неотложна необходимост от оценка и развитие на капацитета за адаптация в институциите. Експерименталното приложение на „Колелото на адаптивния капацитет“ по отношение на Националната стратегия за адаптация към изменението на климата демонстрира възможността за определяне на нейните силни и слаби страни, и това прави разглеждания инструмент явно актуален и практичен сред научните среди и лицата, вземащи решения. Към момента научната литература в българския контекст не засяга темата за капацитета, което призовава за бъдещи изследвания. Оценката на Националната стратегия за адаптация към изменението на климата може да бъде допълнена чрез прилагане на други качествени методи, като дълбочинни интервюта и фокус групи. Желателно е и въвличането на други изследователи, за да се избегне поставяне на предубедена оценка. Представеният модел също така позволява да бъде приложен и в други сфери и секторни политики, като оценката може да бъде отправна точка за дискусия за вземане на адекватни решения и мерки, с цел намаляване уязвимостта на обществото към измененията на климата.

Литература

Gupta, J., и др. (2010). The Adaptive Capacity Wheel: a method to assess the inherent characteristics of institutions to enable the adaptive capacity of society. *Environmental Science & Policy*, 13(6), 459-471.

Grothmann, T., Grecksch, K., Wings, M., & Siebenhuener, B. (2013). Assessing institutional capacities to adapt to climate change: integrating psychological dimensions in the Adaptive Capacity Wheel. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 13, 3369–3384.

IPCC, 2021: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change

Министерски Съвет (2019). *Националната стратегия за адаптация към изменението на климата 2019-2030*. Документът е приет с Решение № 621 на Министерския съвет от 25.10.2019 г. <file:///Users/paneva/Downloads/19RH621pr.12-3.pdf>

Европейска Агенция за Околна Среда (2022). *National circumstances relevant to adaptation actions. Bulgaria: Country Profile*. Извлечено от: <https://climate-adapt.eea.europa.eu/countries-regions/countries/bulgaria>